

PIERRE BOURDIEU, YHTEISKUNTALUOKAT JA SOSIOLOGIAN TEHTÄVÄ

Jarno Valkonen & Veera Kinnunen

Turun sosiologipäivillä maaliskuussa 2013 keskusteltiin sosiologian identiteetistä. Panelistien mielestä sosiologian identiteetistä on käyty vuosien varrella keskustelua, ehkä jopa turhankin paljon. Vaikka sosiologia on tieteenalana heterogeeninen ja kattaa siksi hyvin sekalaisen joukon erilaisia tutkimusaloja, ajatussuuntia ja katsontakantoja, ei sosiologian identiteetti ole siitä suuremmin järkkynyt eikä tule järkkymään. Monet panelistit itse asiassa pitivät kysymystä sosiologian identiteetistä tarpeettomana, sillä sosiologia olisi syytä ymmärtää yleisenä yhteiskuntatieteenä, jonka tutkimuskohteena on ihmisten keskinäinen vuorovaikutus, sosiaalinen toiminta yhteisöissä ja kokonaisten yhteiskuntien rakenteen ja toiminnan tutkimus. Sosiologian katsottiinkin olevan eräänlainen kattokäsite, jonka alle majoittuvat hyvinkin monenlaiset yhteiskuntatutkimukselliset suuntaukset, minkä katsottiin selittävän omalta osaltaan Turun sosiologipäivien runsasta osallistujamäärää. Eri tutkimussuuntauksia yhdistävänä tekijänä voikin pitää tieteenalan sijasta tehtävänasettelua: ilmiöiden välittömän ilmene- misen tarkasteleminen historiallis-yhteiskunnallisissa kokonaisuhteyksissään käyttämällä sosiologista mielikuvitusta, sosiologisia käsitteitä ja sosiologisia teorioita.

Tämän erikoisnumeron pääosassa on Pierre Bourdieu (1930–2002), hänen näkemyksensä sosiologian tehtävästä sekä erityisesti hänen

luokkateoriansa. Bourdieu on ollut ja on yhä eittämättä yksi kansainvälisesti vaikutusvaltaisimmista ja eniten keskustelua herättäneistä 1900-luvun jälkipuoliskon sosiologeista. Bourdieun ajattelussa sosiologian tehtävänä on kriittisenä yhteiskuntateorian ja -tutkimuksena ”hahmottaa arkiajattelun kannalta ’näkyttömiä’ asioita ja kysymyksiä, tehdä ongelmat ja (kärsimyksen) todelliset syyt näkyviksi, paljastaa taloudellisten ja sosiaalisten rakenteiden ’passiivinen väkivalta’” (Purhonen, Rahkonen & Roos, teoksessa Purhonen & Roos [toim.] [2006] Bourdieu ja minä. Vastapaino, Tampere, 19–20). Kyse on vapauttavasta tehtävästä, ”sillä mikäli yhteiskunta on saanut kaiken alun alkaenkin aikaan, voi se myös tehdä sen tämän (sosiologin tarjoaman) tiedon avulla tekemättömäksi” (emt.). Bourdieulle sosiologia on ”julkinen palvelu”, joka voi toimia yhteiskunnassa kriittisenä vastavoimana muun muassa purkamalla tieteen väärinkäyttöön perustuvaa kansalaisten ja kuluttajien manipulointia sekä vastustamalla tehokkaasti vallanpitäjiä, kun nämä lisääntyvässä määrin käyttävät hyväkseen todellista tai kuviteltua tiedettä harjoittaakseen ja oikeuttaakseen vallankäyttöään. Sosiologian tehtävä ei Bourdieun ajattelussa ole mitenkään vähäpätöinen, vaan kyse on sitoumuksesta olla hallittujen puolella ja vähentää kärsimystä.

Bourdieu lähisempiin työtovereihin ja kollegoihin kuuluva sosiologian professori

Loïc Wacquant tarjosi *Sosiologia*-lehdelle mahdollisuutta julkaista suomeksi sekä kaksi Bourdieun vähemmän tunnettua tekstiä että kaksi Wacquantin omaa toistaiseksi aiemmin julkaisematonta artikkelia. Nyt julkaistavien suomennettujen tekstien merkitys on kiistaton. Heikosti tunnetussa mutta epäilemättä yhdestä parhaista esseistään ”Symbolinen pääoma ja yhteiskuntaluokat” vuodelta 1978 Bourdieu tekee yhteenvedon *La Distinction*-teoksensa keskeisistä teoreettisista väitteistä. Puheessaan ”Sosiologian ylistys” hän puolestaan esittää oman näkemyksensä sosiologian tehtävästä ja merkityksestä. ”Symbolinen valta ja ryhmänmuodostus” -artikkelissa Wacquant arvioi Bourdieun luokkateorian käytökelpoisuutta nykysosiologialle. Artikkelin liitteeksi Wacquant on koonnut ensimmäisen kattavan bibliografian Bourdieun luokkaa koskevista kirjoituksista.

Toinen Wacquant’n artikkeli ”Bourdieu 1993. Tapaustutkimus tieteellisestä vihkimyksestä” avaa puolestaan Bourdieun merkitystä yhteis-

kuntatieteille puitteistamalla hänen työnsä ja toimintansa aikalaiskeskusteluille.

Bourdieu analyysit symbolisesta vallasta ja luokista ovat edelleen ajankohtaisia. Erikoisnumeron tavoitteena onkin jatkaa Bourdieun sosiologisen ajattelun ja tuotannon tunnetuksi tekemistä sekä omalta osaltaan parantaa Bourdieun tuotannon saatavuutta myös suomenkielellä. Kiitämme professori Loïc Wacquantia yhteistyöstä ja mahdollisuudesta toimittaa Bourdieu-erikoisnumero suomeksi. Kiitos myös Jérôme Bourdieulle ja Marie-Christine Rivièreille Bourdieun tekstien käännösoikeuksista. Suomenoksista kiitämme Erkki Vainikkalaa ja Urpo Kovalaa Jyväskylän yliopistosta. Kiitämme Emil Aaltosen säätöä, jonka tuella tekstit on suomennettu.

Tämä numero pitää sisällään erikoisnumeroartikkelien lisäksi kaksi lehden normaali-käytännön mukaista artikkelia, kirja-arvioita sekä laajan katsauksen Turun sosiologipäivien tapahtumiin.